

Schilder Koen van den Broek, met nieuw werk in New York én in Opera Vlaanderen

‘Zodra je een ster
wordt in België,
sta je stil’

© NATAN DVIR / POLARIS IMAGES

Als gebuisde kunststudent was België al te klein voor schilder Koen van den Broek (42). Zijn doeken tonen stedelijke landschappen, die evengoed thuishoren in Seoel, Londen of New York. Voor het eerst komen er nu mensen bij hem in beeld. Als je radicale stappen zet, dan merk je pas hoe conservatief de kunstwereld soms is.

ELS MAES

“

Boswandelingen?”

Het woord wordt op hilariteit onthaald, rond 2 uur 's nachts. “Zei hij dat echt?”

Hij zei het echt. Veertien uur eerder, tijdens het formele deel van het interview. Ik had Koen van den Broek gevraagd hoe je dat doet, je geest gezond houden als je pendelt tussen 5 galeries in 3 continenten, een studio in Antwerpen, een huis in Korea.

Dat hij vooral veel tijd probeert door te brengen met zijn gezin, zei hij. Er even tussenuit. Naar zee, met de kinderen. En boswandelingen.

“Koen haat wandelen”, lacht Femke Vandenbosch, vriendin en studiomanager van Koen van den Broek. “Maar we zoeken een evenwicht, dat klopt. Soms is er familieleven en rust. En soms doen we dit.”

Dit, dat is een overvolle tafel in een Grieks restaurant in New York. Een gezelschap van vrienden en kennissen – kunstverzamelaars, architecten, galeriehouders, theatermakers, journalisten. Een avond met knuffels en dronken speeches en glazen rode wijn die in de schoot belanden van Geert De Proost van Flanders House. Dit, dat is eindigen met een uitgedund gezelschap in een hotelbar, om een paar flessen champagne te kraken. En proberen nog een nachtelijke burger en frieten te scoren.

Er moet wat druk van de ketel. Morgen is D-day, de voorstelling van zijn nieuwe expo, *The Light We Live In*.

We waren het interview die voor-middag begonnen, in galerie Albertz Benda in Chelsea, Manhattan, waar ik een voorproefje krijg. “Het voelt alsof ik hier helemaal in mijn blootje sta”, zegt Van den Broek. “Zo-even was hier een journalist van *Artforum* (gezaghebbend internationaal kunstmagazine, red.). Hij bleef soms twintig minuten voor een werk staan. Geen idee wat hij dacht. Bloednervus word ik daarvan.”

Om maar meteen met het breaking news te beginnen: Koen van den

Broek heeft mensen geschilderd. En dat is een mijlpaal. “Ik weet het, ik heb grote verklaringen afgelegd dat er nooit mensen op mijn schilderijen zouden staan. Ik heb dat nodig, zulke radicale uitspraken. Maar uiteindelijk moet je het voor jezelf interessant houden.”

De voorbije vijftien jaar bouwde Van den Broek een indrukwekkend oeuvre op met uitgepuurde, net geen abstracte werken. Zijn doeken zoomen in op stoepstanden, barsten in een wegdek, de schaduw van een voertuig. Beelden die we elke dag passeren maar niet meer echt zien. Basis voor zijn werk zijn de snapshots die hij neemt, *on the road*, vooral in de VS. Zijn werken zijn wezenloos: zonder locatie, zonder actie, zonder mensen.

In zijn overzichtstentoonstelling in het SMAK in 2010, hing één werk met levende wezens. Ik herinner me dat werk, omdat het ontroerde, na zalen van beton en steen. *The Farm*, een vroeg werk uit 2001, toont schaapjes en een varken, die lijken te zweven in een wei. “Menselijk vlees interesseert me niet”, verklaarde hij toen.

“Ik moest mezelf die beperking opleggen”, zegt hij nu. “Schilderen is keuzes maken, een terrein afbakenen, focus vinden.”

Wennen aan de pijn

Die focus kwam de voorbije jaren ook van buitenaf. Van den Broek aanvaardde de opdracht om volgend seizoen de communicatie te verzorgen van Kunsthuis, de fusie van Opera Vlaanderen en Ballet Vlaanderen. Hij levert één werk voor elke productie. “Ik had niet zo veel met opera of ballet”, geeft hij toe. “Zodra ik had toegezegd was het afzien. Opera, dat is drama, seks, geweld, emoties. Ver weg van mijn comfortzone. Mijn werk was altijd desolaat, leeg, filmisch. Het heeft me enorm veel stress gegeven, maar ik word graag uit mijn tent gelokt. Anders sta je stil.”

Opera-intendant Aviel Cahn is een vriend geworden. “Door zich te verdiepen in opera is Koens werk persoonlijker geworden”, vertelt Cahn

ons later. “Er is meer emotie in geslopen.”

Als een strenge regisseur stuurt Van den Broek onze blik langs de vijf zalen met een dozijn nieuwe schilderijen. “Ik ga zenuwachtig zijn als mensen hier morgen in een andere richting stappen.” Hij heeft leren loslaten, zegt de voormalige control-freak.

Maar niet vandaag. *Sunset* is het eerste – en voorlopig enige – schilderij dat hier onthuld wordt en later door de Vlaamse Opera zal worden gebruikt. Google even de eindscène van de film *Paris, Texas*, en u herkent de oranje zonsondergang, de nachtblauwe lucht en het groene licht van een straatlantaarn. Een leeg parkeerterrein, een eenzame figuur die afscheid heeft genomen van vrouw en kind.

De klassieker van Wim Wenders blijft een inspiratiebron voor Van den Broek. “Maar dit schilderij kan ook iets anders vertellen. Het gaat over afstand, eenzaamheid, loslaten. Voor mij kan dit ook een soldaat zijn, die de rotzooi in de verte overziet.” Zo wordt *Sunset* straks het campagnebeeld voor de ambitieuze operaproductie over WO I van Luk Perceval. Een slagveld van menselijke relaties of van oorlog, de toeschouwer kiest maar wat hij of zij erin wil zien. Als schilder wil hij alleen beelden aanbieden, en niet te veel woorden opdringen.

Kijk daar, nog een mens. *Hood* toont een vrouw op de motorkap van een Dodge Challenger. Een vakantie-kiekie, dat Van den Broek nam tijdens een rondreis in San Diego. “Ik heb nog nooit zo snel en vrij geschilderd.” De vrouw op de motorkap is de geliefde van de schilder. Maar dat hoeft u eigenlijk niet te weten. “De sfeer is universeel. De romantiek van het ontsnappen. De vrijheid van het onderweg zijn. Het Amerika van *True Romance* (film van Tony Scott, naar een scenario van Quentin Tarantino, red.)”

Een Amerikaanse recensent maakt de vergelijking met Luc Tuymans, omdat beide Belgen zich

‘Ik wilde nooit de held onder de kerktoren worden, zoals een Raveel. Ja, mensen vinden het arrogant als je dat zegt’

voor hun doeken op foto's baseren. “Maar Luc kan bij elk van zijn werken een hele uitleg en een betekenis geven. Het hoofd van Condoleezza Rice, daar ziet iedereen iets in. Maar zelfs als ik iets figuratiefs schilder, of een persoon, gaat het me alleen maar om de compositie. Licht en schaduw, dat is alles.”

Misschien heeft hij opgemerkt dat ik hard mijn best doe om niet naar hem te staren. Van den Broek kan zijn hoofd tijdens ons gesprek nauwelijks rechtop houden. Zijn hoofd trekt naar zijn linkerschouder in een kramp. “Beetje hard op stap geweest met Dimitri Verhulst”, lacht hij.

Later op de avond zal hij vertellen dat hij lijdt aan cervicale dystonie, een aandoening die de halsspieren aantast en het hoofd verplicht over te hellen. De kans is groot dat dit nooit overgaat. De oorzaak – wie zal het zeggen – een cocktail van stress en genetische kwetsbaarheid. Misschien draagt hij echt te veel last op zijn schouders. Het schilderen wordt er niet door gehinderd. Maar het is wennen aan de pijn, en vooral aan het gevoel dat iedereen naar hem staart. “Moeilijk”, zegt Vandenbosch, “voor iemand die eigenlijk heel timide is”. Hij wuift het weg. Pijn, daar bestaan pillen en spuitjes voor.

En hij is in behandeling bij kinesist Lieven Maesschalk, als zeldzame kunstenaar tussen topatleten.

Dwarssligger

Bij het nieuwe werk lijkt Van den Broek ook enkele van zijn klassiekers te samplen. Een brug, een stoepstand. Maar waar hij vroeger afgemeten en beheerst schilderde, lijken de nieuwe werken vrijer, avontuurlijker, vrolijker zelfs.

“Als je radicale stappen zet, dan merk je pas hoe conservatief de kunstwereld soms is”, zegt hij. “Kom je met iets nieuws, dan willen verzamelaars nog snel een oud, herkenbaar werk kopen. Het was misschien veiliger en commerciëler geweest om

‘Koen is zonder enige twijfel een van de belangrijkste Europese schilders van het moment’

THORSTEN ALBERTZ
GALERIEHOUDER

► *Sunset* wordt straks het campagnebeeld voor de ambitieuze operaproductie over WO I van Luk Perceval.

altijd hetzelfde te herhalen. Maar ik wil nooit voorspelbaar worden.”

Een beetje dwarsliggen, is hem niet vreemd. Op zijn 27ste stond Van den Broek aan de top van de kunsthitparade, toen hij werd opgepikt door White Cube Gallery in Londen, zowat de invloedrijkste galerie ter wereld. Maar met het prestige ging ook een totaal verlies aan controle gepaard. “Het was een fabriek geworden en ik voelde me een pion. Het ging niet meer over inhoud.” Hij zegt het niet zonder trots: “Ik was de eerste artiest ooit die bij White Cube vertrok. Dat was *not done*.”

Klopt het verhaal trouwens dat hij ooit 300 van zijn werken vernietigde? Met grote grijs laat Van den Broek op zijn telefoon een recent filmpje zien. Een soort IS-executieve video, met een kunstwerk als slachtoffer en een galerist als beul. “Die vindt dat natuurlijk vreselijk, een paar tienduizend euro dat naar de kloten gaat. Maar ik vond het werk gewoon niet goed genoeg.”

Een groot tweeluik sluit de expo af, “zoals een split screen in een Tarantino-film”. *Furnace Creek Washington Rd*, lezen we. En zo eindigt deze expo waar het voor de schilder ooit begon, tijdens een reis in Death Valley. →

Beelden bij opera

Al enkele jaren werkt Opera Vlaanderen met kunstenaars samen voor hun campagnebeelden. Misschien is de huidige affiche met een flink uit de kluiten gewassen Otello in een lederen sm-pak u al opgevallen – het werk van kunstenaarsduo Maurizio Cattelan en Pierpaolo Ferrari. “Het belangrijkste is dat het opvalt en discussie loswekt”, zegt intendant Aviel Cahn. Eerder werd ook samengewerkt met fotograaf Carl De Keyser. Volgend seizoen zal Van den Broek als eerste schilder deze eer te beurt vallen. Er wordt zowel met bestaande als nieuwe schilderijen gewerkt, om alle dans- en operavoorstellingen in het seizoensthema *Borderline* te illustreren. “Het is niet de bedoeling om de thema's uit te beelden. We willen de verbeelding prikkelen”, zegt Cahn. De kunstenaars doen dit overigens volledig gratis. De programmatie en bijbehorende beelden worden vanaf april bekendgemaakt. (EM)

www.operaballet.be

“De zonsopgang over Badwater, dat blijft het ultieme. De felle zon, de harde schaduwen, die eindeloze zoutvlaktes. Die magie kun je nooit vatten op een foto.” Het was dan en daar dat hij besliste: ik word schilder.

“Is België dan niet goed genoeg?”, vragen de mensen me. Maar het triggert me gewoon niet.”

Op deze expo hangt een schilderij dat *Car* heet, van zijn eigen auto in een garage in Gent. Nooit eerder schilderde hij zijn eigen omgeving. “Ik heb afstand nodig. Wat ik schilder, is een droombeeld. Meer illusie dan realiteit. Het is zoals de blik waarmee ik als tiener naar Amerika keek, gevoerd door films en televisiereeksen. Die verwondering maakt het interessant. Zoals Roman Polanski, Wim Wenders en Alfred Hitchcock ook als buitenstaanders naar Amerika keken.

“Films, vooral uit de jaren 90, blijven een onuitputtelijke bron van inspiratie. De Coen-broers, Tarantino, David Lynch, Kusturica. Die beeldtaal is nog altijd erg bepalend.”

Jetsetter

Tijdens de rondleiding regent het referenties – “dat gifgroen, dat is 80’s, New Order en Kraftwerk”. Maar nooit gaat het over het zielenleven van de kunstenaar. Van den Broek doet niet aan sentiment of psychologische babbel. “Ik schilder geen persoonlijke besognes of pijnntjes. Het werk moet de artiest overstijgen. Pas op, ik heb een groot ego, natuurlijk. Maar in mijn werk gaat het niet over mij. Het kunstwerk is belangrijker dan de kunstenaar.”

Hij is de artiest die zichzelf wil geschilderen, een blanco canvas wil zijn. “Dat is misschien niet zo dankbaar voor de pers.”

Ik leg hem een quote voor uit het weekendinterview in *De Morgen* (20/02) tussen Jan De Cock en Chantal Pattyn, zijn ex-vrouw. ‘Kunstenaars krijgen alleen nog aandacht als ze zich als popsterren gedragen’, zei Pattyn daarin. “Het hangt er maar vanaf welke soort aandacht je nastreeft”, zegt Van den Broek. “Ik krijg aanbiedingen voor de gekste dingen: reality-tv, fotoshoots. Maar ik heb meer bewondering voor een figuur als Martin Margiela, die een totaal mysterie is gebleven.

“Weet je, die *Goudvis*-documentaire van Canvas heeft een mythe geschapen. Ik leek de jetsetter, die alleen rondhing in dure hotels. Dat is maar één kant van het verhaal. Het is heel simpel: om te fotograferen en te schilderen heb ik daglicht nodig.

► *Hood*. ‘Ik heb nog nooit zo snel en vrij geschilderd.’

► Reporter Els krijgt uitleg in galerie Albertz Benda.

Ik schilder geen persoonlijke besognes of pijnntjes. Het werk moet de artiest overstijgen. Pas op, ik heb een groot ego. Maar in mijn werk gaat het niet over mij

Zodra het donker wordt, wordt er gegeten, gedronken en gefeest.

“Op reis gaan, dat is werken voor mij. Een cabrio huren en door de woestijn rijden. Werk van Philip Guston gaan bekijken in het Museum of Contemporary Art in Chicago. Hier in New York nog eens naar de Matisse-zaal in het MoMA. In galleries nieuwe artiesten ontdekken. Ik ben een expo aan het voorbereiden in Seoel, met prachtig werk van de ‘vergeten’ schilder Philippe Vandenberg. Een kunstenaar moet vooral met kunst bezig zijn.”

Wonen à la Magritte

Of het goed gaat met zijn carrière, in welke termen druk je dat uit? We zouden kunnen schrijven dat het

kleinste doek van hem hier minstens 30.000 euro kost. We kunnen vermelden dat Elton John een werk aan de muur heeft hangen, net als de koning van Maleisië. Dat hij na Londen, Brussel, Keulen en New York ook een galerie in Zuid-Korea heeft. En dat hij van zijn galeriehouder daar een huis cadeau kreeg. Echt waar. “Het loopt daar heel goed. Ik hou van de energie die daar heerst, het gevoel van vooruitgang.”

Van den Broek toont foto’s van zijn moderne huis, in een groene oase, op een eiland. Het ontwerp is geïnspireerd op *Het slot in de Pyreneeën*, de zwevende rots van Magritte. “Ze hadden al een toparchitect aangesproken, alles was geregeld. Zo kan ik daar wat vaker tijd doorbrengen.” Misschien

dat een exotische setting inspiratie geeft om te werken. “Zoals Gauguin in Tahiti.”

Nee, een kunstenaar hoeft niet op een zolderkamer weg te kwijnen van ontbering. Van den Broek liet in Merksem een atelier verbouwen, met kantoren voor de assistenten en een eigen filmzaal. Perfect als je voor de zoveelste keer *Paris, Texas* wilt bekijken, en foto’s wilt nemen van een stilstaand beeld. “Ik vind geld volstrekt oninteressant. Maar ik ben blij dat ik een mooi huis heb kunnen kopen uit de jaren 70 (*in Schilde, van architect Eddy Posson, EM*), want ik hou van architectuur. Als artiest train je je oog voor mooie dingen, vormen, materialen. Ik koop liever een mooie trui van Margiela dan van H&M. En

ik ben gelukkig dat ik kan zorgen voor de mensen om wie ik geef.”

Comfort doodt de creativiteit niet. “Integendeel. Ik heb twee mensen in dienst, zodat ik niet zelf met mailtjes en paperassen moet bezig zijn. Om te kunnen schilderen heb ik een dag van totale concentratie nodig. Dan ben ik niet aanspreekbaar. Als ik ’s ochtends om 10u een vergadering heb, dan is heel die dag naar de kloten. Nee, ik ben niet zo makkelijk voor de mensen die met mij samenleven.”

Blufpoker

Vreest hij soms de dag dat alles minder gaat? “Ik heb al eens alles verloren. Een paar keer zelfs.” Hij kapte met zijn studies burgerlijk ingenieur-architect, op de academie was hij

gebuisd, bijklussen deed hij in een fabriek. Maar: “In België geeft altijd wel iemand je een boterham met choco.”

Ook in zijn attitude als selfmade man heeft hij iets Amerikaans. ‘Midnight Cowboy’, zo noemt vriend en kunstenaar Guillaume Bijl hem. “Maar dan zonder dat ik me moet prostitueren.”

Als prille twintiger blufte Van den Broek zich een weg naar New York. Hij vertelde aan een paar zakenlui dat hij op het punt stond door te breken. Als ze nog een werk wilden tegen een betaalbare prijs, was het nu of nooit. “Dat was een beetje verzonnen”, zegt hij. “Ik had het geld nodig om mijn ticket te betalen. Maar zodra ik hier aankwam, heb ik de eerste contacten

gelegd en was de trein vertrokken.” Blufpoker, een stevige dosis lef. “In Amerika wordt dat beloond. Als je hier zegt dat je schilder bent, zeggen ze: ‘That’s amazing’. In België zeggen ze: ‘Amai, kun je daarvan leven?’

“Ik wilde nooit de held onder de kerktoren worden, zoals een Raveel. Ja, mensen vinden het arrogant als je dat zegt. Maar als je een ster wordt in België, dan blijf je daar hangen en sta je stil. Als artiest is dat levensgevaarlijk.”

Zijn lefgozerij wordt niet door iedereen als charmant ervaren. Misschien heeft hij daar ook een heel klein beetje aan bijgedragen, in de euforie van de eerste successen. Op zijn 27ste kocht hij van zijn eerste White Cube-centen een dikke BMW, “die liet ik dan met knipperlichten dubbel geparkeerd voor de galerie staan. Dat was er misschien een beetje over.”

Zit er ook nog een klein beetje revanche in, van de man die op de kunstacademie werd weggestuurd? “Revanche niet. Wel het idee dat je keihard moet werken en knokken om iets te bereiken. Ik vind niets vanzelfsprekend. Het blijft zoeken en twijfelen of je wel de juiste stappen zet. Ik heb een eerste sculptuur gemaakt; ik weet nog niet of dat iets wordt. Ik kan alle kanten uit. Maar vrijheid is iets heel moeilijk.”

Beenhard

Van galerie naar hotellobby, van water naar wijn. Van een gesprek over kunst naar babbeltjes over familie en kinderen en hond. Dat het niet altijd evident is, de wereld rondreizen als nieuw samengesteld gezin, met co-ouderschap over twee zonen van 7 en 11. Hoe confronterend het soms is om als koppel samen te werken.

Femke Vandenbosch gaf haar job als zakelijk leider van het MSK op om de studio van Van den Broek te leiden. “Ja, daar zijn heftige reacties op gekomen. Maar niet samenwerken is helemaal ondenkbaar”, zegt ze. Nog een rondje wijn en er worden foto’s van de hond bovengehaald, die naar de kunstenaar Robert Mangold werd genoemd en onlangs de galerie onderpiste.

Zijn werk mag koel en onpersoonlijk lijken, zijn vrienden zeggen me zonder uitzondering dat hij de meest loyale, genereuze mens is. “Wat je ook over hem zegt, het omgekeerde is ook altijd waar. Hij is een vat vol tegenstellingen”, zegt Vandenbosch. Een misantrop die niet alleen kan zijn, is nog de meest treffende beschrijving die ik

hoor. “Ik ben beenhard”, zegt hij zelf, maar het klinkt als een jongetje dat ‘Ik ben een ridder’ roept in een plastic harnas.

Donderdag, galerieavond. Al wat mooi, rijk, extravagant en hip is, fladdert tussen de tientallen galleries in Chelsea. Het blijkt moeilijk om naar reacties te peilen, want alles is hier *fabulous*. Het is de periode van de Armory Show, wanneer verzamelaars uit de hele wereld in New York neerstrijken. Er is geen beter moment om door je galerist naar voren te worden geschoven. “Koen is zonder enige twijfel een van de belangrijkste Europese schilders van het moment”, zegt galeriehouder Thorsten Albertz.

Er woedt een Belgische beeldenstorm hier in New York. Er is de grote Broodthaers-retrospectieve in het MoMA. Nieuw werk van Cindy Wright, een vriendin en studiegenoot van Van den Broek, hangt hier een paar straten verder bij De Buck Gallery. Iets verder Berlinde De Bruyckere bij Hauser & Wirth. Stuwet het succes van ‘de Belgen’ – zie ook Tuymans, Borremans – de anderen vooruit? “Nee, daarvoor liggen hun stijlen te ver uit elkaar”, zegt Albertz. “Er is niet iets als ‘de Belgische school’. De interesse voor Koen komt vooral van verzamelaars die gericht zijn op abstracte kunst. Vooral aan de westkust, daar vinden ze het interessant hoe een Europeaan een nieuwe blik werpt op Californië.”

En zo belanden schilderijen, *made in Merksem*, gebaseerd op snapshots uit Californië, via een tussenstop in New York, terug aan de westkust.

De site van *Artinfo* zet Koen van den Broek de volgende dag bij de vijf expo’s die je niet mag missen: “een visuele dichter van wegen, goten, en voetpaden” staat er.

Tijdens het avondmaal, na de vernissage, is de sfeer duidelijk opgelucht. Er wordt gelachen, geroddeld. Het gaat over de pastrami van Katz Delicatessen en over seks en over de link tussen beide – die me even ontgaat. Het notaboekje was al lang opgeborgen.

De galerie organiseert nog een afterparty in Mr Fong, een club in hartje Chinatown. We houden een gele taxi tegen, de New Yorkse nacht in. Het is iets na middernacht. Tijd voor een deugdlozende boswandeling.

The Light We Live In, tot 9/4 in Gallery Albertz Benda, New York.

UNGENAU, SMAK-collectie in cc De Werft in Geel, tot 5/6.